

שותפים ושותפות יקרים ויקרות,

עם סיומה של שנה אזרחית ותקציבית ולקראת תחילתה של שנת 2025, אנחנו בלשכת המדענית הראשית מבקשים לסכם את העשייה בשנת 2024 ולהודות לכלל שותפינו לדרך על מגוון של תוצרי המחקר המספקים בתקופה מורכבת זו תשתית של ידע עבור קובעי המדיניות. תוצרי המחקר נוגעים לנושאים שונים המשקפים את אתגריה של מערכת החינוך. תוצרים אלו משקפים גם את החשיבות של השותפות בין חוקרים וחוקרות לבין קובעי מדיניות ואת הצורך להרחיב ולהעמיק את ערוצי הדילוג ביניהם. אנו מזמינים אתכם ואתכן להמשיך את השותפות בשנה הבאה, ומקווים שזו תהיה שנה שגרתית שבה ישובו החטופים, יחלימו הפצועים ומערכת החינוך תתנהל בשגרה ברוכה.

מאחלים הגים שיבשרו לכולנו, את אותו איחול של נעמי שמר, שנמצא בדרך גם שלווה ואור. קריאה מהנה ושנה אזרחית שקטה וטובה לכולנו. צוות לשכת המדענית הראשית, משרד החינוך.

ההולכים בחשך אור גדול יראו. הכמהים לחפש בית ימצאו. אפלה מולכת על הפנסים. העומדים מלכת מחפשים נסים.

מתוך 'מי ידליק' | נעמי שמר

ידע מחקרי לשנת 2024 (82 מחקרים בסך הכול)

21 מחקרי חרבות ברזל

תרומת ההשתתפות בתוכנית מנהיגות הנוער בחינוך הבלתי-פורמלי לחוסן הפסיכולוגי של מתבגרים במלחמת חרבות ברזל | מחקרם של ד"ר מירי גולדרט מהקריה האקדמית אונו, פרופ' אריאל כנפו-נעם מהאוניברסיטה העברית, ד"ר ירון סלע מאוניברסיטת רייכמן, שרון קייזר-הלר מהאוניברסיטה העברית ומהקריה האקדמית אונו ודנה קצוטי מהאוניברסיטה העברית

המחקר בדק את תחושת הרווחה ואת ההתמודדות עם לחץ אצל 323 בני נוער במהלך מלחמת חרבות ברזל וכן את השפעת השתתפותם בתוכנית מנהיגות נוער בחינוך הבלתי פורמלי על חוסנם הנפשי. נמצא כי בני נוער המעורבים בפעילויות כמו מועצות תלמידים ו"נוער בחזית ההסברה" דיווחו על תחושת רווחה גבוהה יותר והתמודדו ועל יכולת טובה יותר להתמודד עם לחץ, בהשוואה לחבריהם שאינם משתתפים בתוכנית הללו. ובהשוואה בין הקבוצות עלה כי בני נוער שנחשפו לאזעקות תכופות באזורי עימות חוו רווחה נפשית נמוכה יותר, בהשוואה לבני נוער שנחשפו לאזעקות פחות תכופות. המחקר מציע כי תוכניות נוער מגוונות יותר בחינוך הבלתי פורמלי יכולות לשפר תחושות של שייכות ורווחה במיוחד בעיתות מלחמה, וממליץ להמשיך לפתח פעילויות שיבנו חוסן נפשי לאורך זמן.

11 מחקרי שותפות מו"פ לפיתוח הוראה

(בשותפות עם מנהל חדשנות וטכנולוגיה)

22 מחקרים שהסתיימו

למידה מקוונת בקרב עולים - אתגרים ומענים | מחקרם של פרופ' כרמית אלטמן, פרופ' יואל וולטרס ופרופ' שרון ערמון-לוטם מאוניברסיטת בר-אילן

מחקר זה, המתמקד באתגרי הלמידה המקוונת אצל תלמידים עולים חדשים, מציע כלים והבנות שניתן ליישם גם בתקופת המשבר הנוכחי אשר אילץ תלמידים רבים לעבור ללמידה מרחוק לתקופה ממושכת. הבנת הצרכים המגוונים והתאמת המענים עבורם יכולות לסייע לא רק בהתמודדות עם המשבר הנוכחי אלא גם בבניית תשתית חינוכית מותאמת ויצירת מוכנות טובה יותר למשברי העתיד.

המחקר ביקש למפות היבטים חברתיים, רגשיים-זהותיים, פדגוגיים ושפתיים של למידה מקוונת אצל עולים חדשים ולהציע מענים חדשים, ובהם התערבות נרטיבית דו-לשונית, שניתנים ליישום בבתי הספר. המחקר חושף את האתגרים הייחודיים שחוו ילדים עולים חדשים בלמידה מקוונת בתקופת הקורונה, כאשר נאלצו לשלב בין רכישת שפה חדשה לשימוש בטכנולוגיות למידה מרחוק, והוא מעלה תובנות על הקשר בין חשיפה לשפה בבית ללמידת שפה בבית הספר, על הבדלים בתפיסת הזהות בין קבוצות עולים שונות ועל הפערים בין הורים וילדיהם בתפיסות בנוגע לשימוש בשפות.

ממצאי המחקר מדגישים את החשיבות של הקשר עם המורה ואת הרצון לחזור לשגרה, ומציעים תוכנית התערבות אשר נותנת מענה לשפת הסביבה (עברית) ואף לשפת הבית באופן קבוצתי ומקוון.

28 מחקרים פעילים

מעורבות בלמידה, צרכים פסיכולוגיים מעורבות בלמידה וצרכים פסיכולוגיים בסיסיים בקרב בני נוער במרכזי "יחד" | מחקרן של פרופ' לילך שלו-מבורך, מאוניברסיטת תל אביב, חיפה, ד"ר יעל שקד וד"ר שני קחטה מאוניברסיטת בר-אילן

מחקר זה עוסק בהערכה של תרומת הצוותים החינוכיים במרכזי "יחד" שהוקמו לאחר מלחמת חרבות ברזל על מעורבות בלמידה וצרכים פסיכולוגיים בסיסיים בקרב בני נוער מפונים. הממצאים הראשוניים מצביעים על השפעה משמעותית של אופן השילוב של התלמידים בכיתות על תחושת השייכות שלהם למרכזי "יחד", מעורבותם בלמידה וסיפוק/תסכול צרכים פסיכולוגיים בסיסיים. בתוך כך, תלמידים ששובו לבית ספר נפרד חוו סיפוק רב יותר מאוטונומיה ותחושת שייכות למרכזי "יחד" גבוהה יותר בהשוואה לתלמידים ששולבו בתוך בית ספר קיים. בקרב תלמידים ששולבו בבית ספר קיים, תלמידים ששולבו בכיתות רגילות חוו שייכות רבה יותר למרכזי "יחד", אך דיווחו על תיסכול רב יותר מתחושת מסוגלות בהשוואה לתלמידים ששובו בכיתה נפרדת. בנוסף, נמצאו קשרים מובהקים בין תפיסת המנחה בהקשר החברתי (תמיכתו באוטונומיה, בשייכות לבית הספר ובמסוגלות עצמית) לבין רמות גבוהות של מעורבות התלמיד בלמידה, במיוחד בהיבט של שייכות למרכזי "יחד". הממצאים ממחקר זה יספקו כלים חשובים לשיפור התמיכה החינוכית בתקופות משבר ולחשיבה מחודשת לגבי דרכי ההתערבות החינוכית בעיתות משבר.

המשך המחקר יעסוק בהנגשת הממצאים לצוותים החינוכיים, בגיבוש המלצות מעשיות ובהמלצות למחקרים נוספים בשנת תשפ"ה.

קולות קוראים למחקר 2024

15 מחקרים חדשים

מחקרי הבינה המלאכותית - 4 מחקרים חדשים

לשכת המדען ומשרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה יצאו בשיתוף פעולה מחקרי אשר הזמין חוקרים להגיש הצעות למחקרים בתחום פרסונלזציה של למידת מורים באמצעות בינה מלאכותית במטרה לבדוק כיצד ניתן להשתמש בטכנולוגיות מתקדמות כדי להתאים את תהליכי הלמידה של מורים ולספק להם כלים לשיפור ההוראה בכיתות. בקול קורא זה זכו ארבעה מחקרים. המחקרים עוסקים בפיתוח כלים וטכנולוגיות חדשניים המותאמים אישית למורים ולתלמידים. בין הנושאים שייחקרו: מערכת להכשרה אישית של מורים בתחומי Science, technology, engineering, and mathematics, המספקת מסלול מותאם לפיתוח מיומנויות מקצועיות ופדגוגיות; צ'אטבוט מבוסס על AI-Gen לרכישת מיומנויות למידה עצמית והוראתן תוך שילוב של כלי הערכה מתקדמים; מודל התפתחות מותאם לקידום אורינות AI בקרב מורים, הכולל פיתוח קורס אקדמי וכלי לאבחון פרופילים מקצועיים; וכלי לניתוח שיח חינוכי אשר מאפשר יישום פדגוגיה דיאלוגית בהיקף נרחב גם בסוגיות שבהן אין תשובה ברורה ומוסכמת (ספרות, אזרחות וכו'), מה שבתורו יוביל לטיפול מיומנויות שיח חשובות בקרב תלמידים ויכשירם לעולם המחר.

מחקרים אלה נועדו לסייע ליצירת כלים יישומיים להעצמת תהליכי ההוראה והלמידה במערכת החינוך, בשאיפה שמורים יוכלו להתמודד באופן מיטבי עם אתגרי העתיד, כדוגמת למידה מותאמת אישית, כישורי הוראה מתקדמים, שימוש מושכל בבינה מלאכותית ועוד.

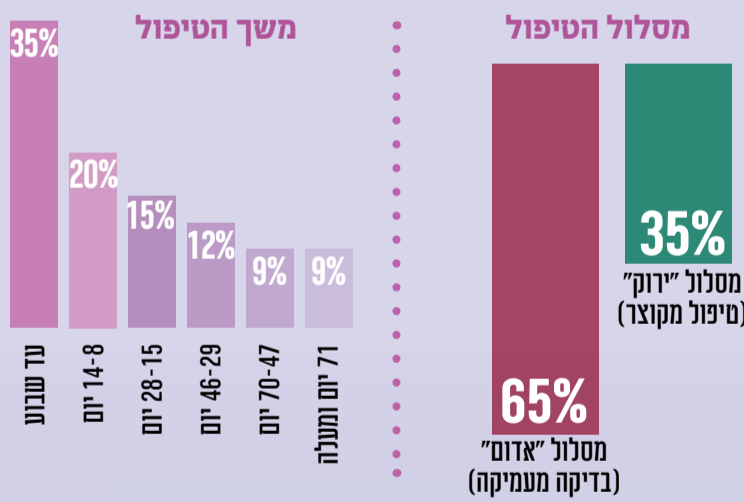
איגום והנגשה של ידע מדעי

14 סדרות וסקירות ספרות מותאמות למנהלים ולאגפים במשרד

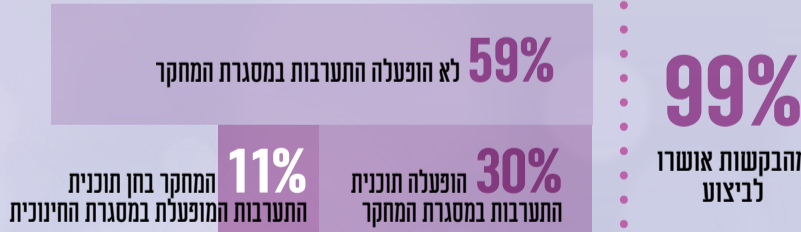
73 סקירות יומיות בתפוצה ארצית לקבלת הסקירות הבאות במייל

רגולציה ואתיקה

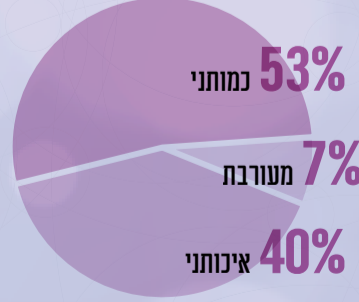
בשנת 2024 הוגשו בסך הכול 518 בקשות להיתר (ינואר-נובמבר) ללא שינוי במגמה בהשוואה לתקופה המקבילה בשנה הקודמת (2023), שבה הוגשו 510 בקשות.

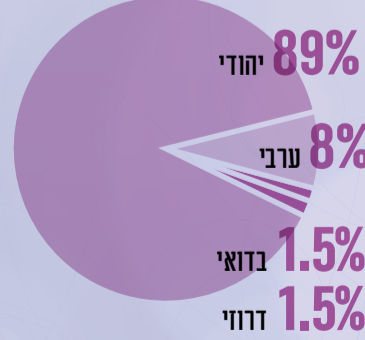
תוכנית התערבות במסגרת המחקר (n=518)

מתודולוגיה (n=356)

המגזר הנבדק (n=324)

פעילות ייעוץ

23 מנהלים ואגפים + 4 מחוזות קיבלו מענה מותאם

9 תשתיות ידע לתוכנית אסטרטגית

9 שותפויות בוועדות מומחים

3 ניהול של ועדות מומחים

חניף אור - ומקווה אינץ' לקליפ ואנץ' יורב

לשכת המדענית הראשית | madan@education.gov.il

אופיר ברק

גילירון

ד"ר אסף שטייט

זקלה אליאס

רוני אמית

ד"ר רינה

ד"ר אודט סלע